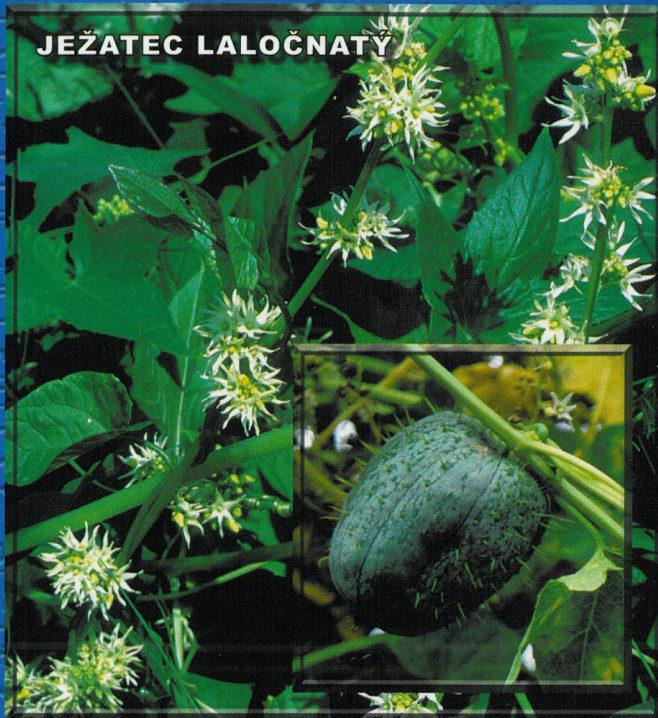

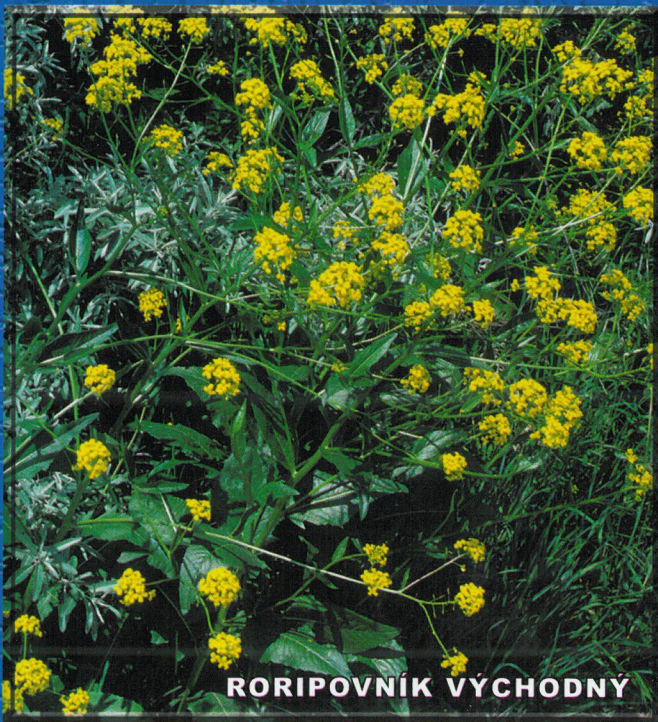
JEŽATEC LALOČNATÝ

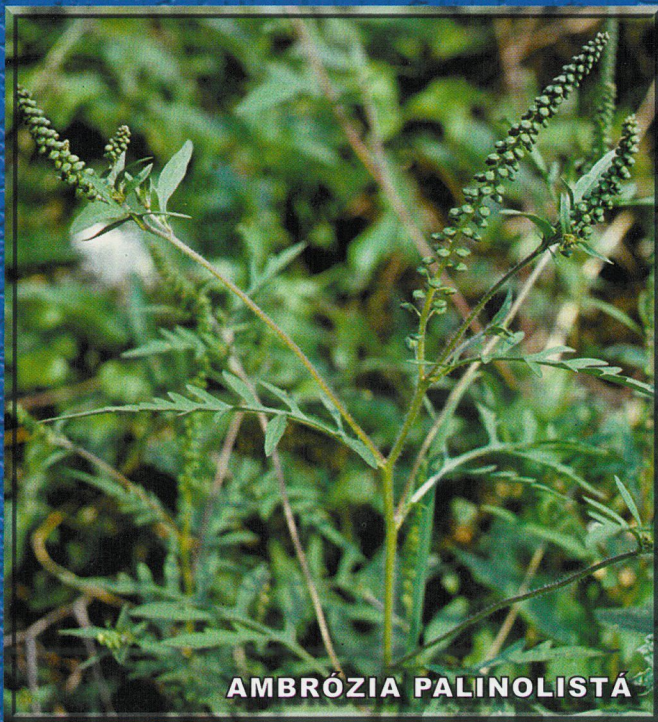
ASTRA KOPIJOVITOLISTÁ

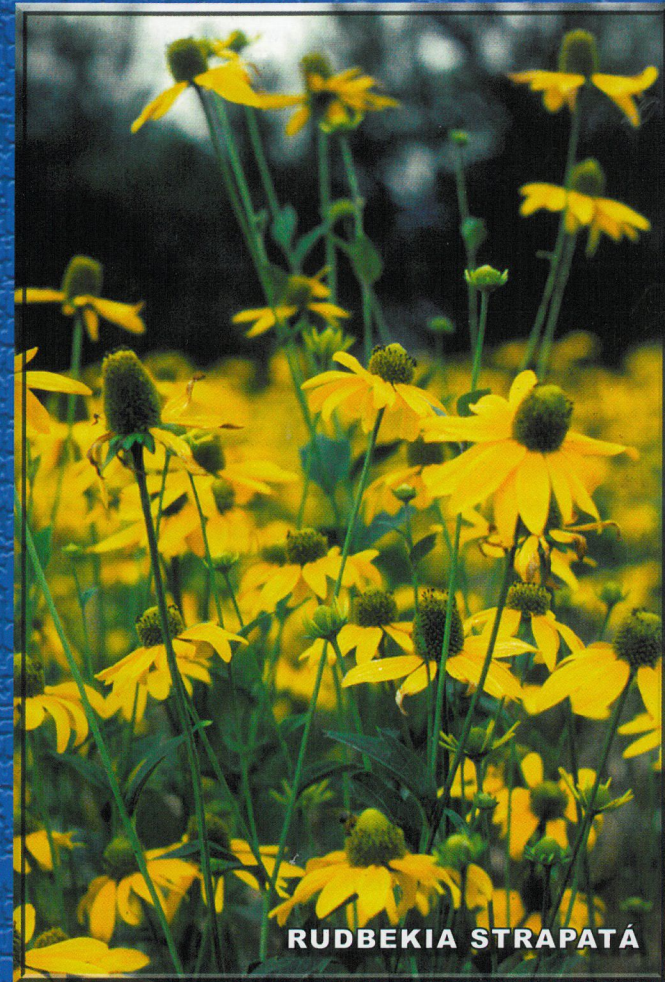
RORIPOVNÍK VÝCHODNÝ

AMBRÓZIA PALINOLISTÁ

INVÁZNE DRUHY RASTLÍN NA SLOVENSKU 3

RUDBEKIA STRAPATÁ

**ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
BANSKÁ BYSTRICA**

Už pri vydávaní prvej skladačky s najznámejšími a najrozšírenejšími inváznymi druhmi boli jej autori rozhodnutí postupne verejnosti približovať najčastejšie sa vyskytujúce nepôvodné (cudzokrajné) druhy rastlín, ktoré sa na území Slovenska nekontrolované šíria a tým poškodzujú našu prírodu. Svojím inváznym spávaním vytlačajú z pôvodných stanovišť naše domáce druhy rastlín a ich spoločenstvá, čím sa znižuje druhová diverzita jednotlivých typov vegetácie.

Pretože informácií o skupine invázných rastlín nie je stále medzi verejnosťou dostatok, prinášame aj v 3. skladačke údaje nielen o vzhľade ďalších vybraných invázných rastlín, ale aj stručné poznatky o ich spôsobe šírenia, o ich zastúpení na Slovensku, ale i nežiadúcom vplyve na prírodu a možnostiach ich ničenia.

Prostredníctvom skladačky chceme apelovať na milovníkov ako aj na pestovateľov rastlín, aby skôr, než siahnu po ďalšej okrasnej, alebo i menej známej kultúrnej rastline dobre sa oboznámili s miestom jej pôvodu a základnými biologickými a ekologickými vlastnosťami.

Skúsenosti s rozširovaním nepôvodných druhov rastlín nám poskytujú veľa príkladov, kedy aj atraktívna alebo hospodársky zaujímavá rastlina môže zapríčiniť ťažko riešiteľný problém. Veľa razy sme svedkom toho, keď v parku alebo v okrasnej záhradke postupne osídľujú takéto druhy stále väčší priestor a vytlačujú z neho ostatné pestované druhy. Ešte horšie je, ak sa takýto na prvý pohľad neškodný druh dostane mimo vymedzeného areálu, pretože vtedy sa časom z neho stáva doslova nepriateľ pre okolitú prírodu a krajinu.

RUDBEKIA STRAPATÁ **(RUDBECKIA LACINIATA L.)**

čelad': astrovité (*Asteraceae*)

Trváca rastlina pôvodom zo Sev. Ameriky. K jej rozšíreniu prispelo pestovanie v parkoch a záhradách.

Dorastá aj do výšky 250 cm. Byle sú priame, hore rozkonárené. Listy sú dole jednoduché a hore 2x perovito strihané. Najdekoratívnejšou časťou sú zlatožlté kvety s veľkými úbormi (Ø 7-12 cm) so žltozeleným alebo červenohnedým terčom. Kvitne od júla do októbra.

Na stanovištia nie je náročná. Často rastie v blízkosti vodných tokov, v lužných lesoch, okolo vodných nádrží, na násypoch železničných tratí.

Príbuzným druhom je rudbekia srstnatá (*Rudbeckia hirta*), s výškou asi 1m, s chudobne rozvetvenou štetinatou byľou v hornej časti s nedelenými listami. Terč je polgulovitý vypuklý čierne až červenohnedý.

Oba druhy vytlačujú pôvodnú vegetáciu. Ich šíreniu možno zabrániť mechanickým ničením porastov ešte pred rozkvitnutím, čím sa obmedzí produkcia semien.

ASTRA KOPIJOVITOLISTÁ **(ASTER LANCEOLATUS Wild.)**

syn: *Aster salicifolius*, Lamk. nom Scholler, *A. frutetorum*, Wimm., *A. lamarckianus* Aschers. et Graeb., non Nees
čelad': astrovité (*Asteraceae*)

Pochádza z východnej Ameriky. Pôvodne pestovaná ako okrasný druh v záhradkách.

Rastliny s výškou 60 -120cm charakterizuje plazivý výbežkatý podzemok, vzpriamené byle v hornej časti rozkonárené s kopijovitými sediaticimi listami a bledofialovými kvetmi so žltým terčom usporiadanými v úboroch (Ø 15mm). Kvitne v auguste až októbri.

Rozširuje sa pomocou plazivých výbežkatých husto rozkonárených podzemkov. Rastie na rumoviskách, skládkach, okrajoch ciest, v pobrežných krovínach potokov a riek. Plošné zárasty vytvára aj v medzihrádzových priestoroch lužných lesov.

Príbuznými druhmi sú *Aster novi-belgii*, *A. patulus*, *A. laevis*, *A. tradescantii* a ich krížence, ktoré sa postupne rozširujú a časom môžu plošnými zárastami vytlačiť domáce rastlinstvo.

AMBRÓZIA PALINOLISTÁ **(AMBROSIA ARTEMISIIFOLIA L.)**

syn: *Ambrosia elatior* L.
čelad': astrovité (*Asteraceae*)

Jednoročná alergénna burina pôvodom zo Sev. Ameriky. Na Slovensku sa vyskytuje najmä v najteplejších južných oblastiach.

Dorastá do výšky od 10 - 200cm. Má priamu chlpatú alebo plstnatú bohato rozkonárenú byľ. Listy sú jednoducho až 3x perovito strihané, na lici tmavozelené, na rube sivozelené pritlačene chlpaté. Bledožlté kvety sú jednopohlavné, usporiadané v úboroch. Kvitne od augusta do októbra. Plodom je nažka. Priemerná rastlina vytvorí vyše 2000 plodov.

Rastie na rumoviskách, skládkach, železničných násypoch a na obrábaných poliach.

Príbuzným druhom s rovnakým pôvodom a vlastnosťami je ambrózia trojzarezová (*Ambrosia trifida* L.), ktorá je zatiaľ na Slovensku zriedkavá a rastie len na 2 lokalitách Vých. Slovenska.

Najučinnejšie odstraňovanie spočíva vo vytrhaní rastlín zo zeme aj s koreňmi. V prípade plošného výskytu je účinné skosenie pred zakvitnutím rastlín.

JEŽATEC LALOČNATÝ **(ECHINOCYSTIS LOBATA Michx.fil.)**

Torr. et A. Gray
Syn.: *Echinocystis echinata* (Muhl. ex Willd.) Britton, Sterns et Poggenb., *Momordica echinata* Muhl. ex Willd., *Sicyos lobata* F. Michx.
čelad': tekvicovité (*Cucurbitaceae*)

Ježatec laločnatý bol k nám dovezený začiatkom 20. stor. ako okrasná rastlina zo Severnej Ameriky.

Táto jednoročná, jednodomá popínava rastlina (liana) býva dlhá aj 8 m. Má holú byľ s 3 - 7 dľaňovito laločnatými na báze srdcovitými listami svetlozelenej farby. Samčie kvety sú usporiadané v metlách, samičie kvety sú jednotlivé v pazuchách listov. Sú zelenkasto-biele a objavujú sa v júli - septembri. Najnápadnejšou časťou tejto byliny je plod v podobe vajcovitej, dlho ostnatej, zelenej alebo žltej bobule s priemerom do 5 cm.

Výraznejšie je rozšírený na vlhkých stanovištiach, rumoviskách, v priekopách, ale najmä v sprievodnej vegetácii tokov a v lemoch lužných lesov, kde často vytvára nepriechodné súvislé zárasty. Pomocou rozkonárených úponkov sa dokáže vyšplhať až do korún stromov.

Predstavuje vážnu hrozbu pre pôvodné ekosystémy.

RORIPOVNÍK VÝCHODNÝ **(BUNIAS ORIENTALIS L.)**

Syn.: *Laelia orientalis* (L.) Desv.
čelad': kapustovité (*Brassicaceae*)

Roripovník východný má pôvod v juhozápadnej Ázii (v Arménsku). Prvé údaje o jeho výskytu na Slovensku pochádzajú z južného Slovenska zo 60. rokov 19. storočia.

Je to 2-ročná až trváca, 120 cm vysoká bylina. Byľ je v hornej polovici bohato rozkonárená, zliazkatá. Listy prízemnej ružice sú zvyčajne lýrovité alebo gracovité, perovito laločnaté, byľové listy sú kopijovité, laločnaté a zúbkaté. Kvitne v máji až v auguste, žlté kvety sú v hustých, rozkonárených strapcoch. Plod je nepukavá šešuľka.

Osidľuje hlavne synantropné stanovištia, cestné a železničné násypy, prekládkové stanice, prístavy, okolia skladov, rumoviská a i.

Jeho výskyt ešte nie je masový. Vhodná starostlivosť o stanovištia, na ktorých sa vyskytuje, ako aj jeho likvidácia by mohli zamedziť inváznemu šíreniu.

Vydala Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica v roku 2007 ako tretie vydanie.

Text: RNDr. Alžbeta Cvachová, RNDr. Ema Gojdičová, RNDr. Marta Nižňanská, Mgr. Eva Pietorová, Mgr. Andrea Ruščáncinová.
Foto a odborná spolupráca: doc.RNDr. Viera Feráková, CSc., RNDr. Eva Uherčíková, CSc., Ing. Ján Terray, RNDr. Ondrej Ťavoda, CSc., RNDr. Marica Zaliberová, CSc.,
Jaz. úprava: PaedR. L. Liptáková, CSc. **Náklad:** 4 000 výtlačkov.